



## مطالعه‌ی تأثیرات تغییر اقلیم بر تنش‌های اجتماعی و اقتصادی در جهان و ایران

زهرا انوشه<sup>1</sup>\*

<sup>1</sup> دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

\*مسئول مکاتبات: z.anoosheh2561@gmail.com

**چکیده:** پدیده تغییرات اقلیمی که محصول فعالیت‌های انسانی و توسعه ناپایدار در جهان بوده، با تهدید منابع طبیعی جهان، منجر به برهم خوردن موازنه جمعیت و امنیت غذایی شده است. این روند با تشدید فقر و گرسنگی در جهان، به‌ویژه در کشورهای دارای اقتصاد وابسته به کشاورزی، سلسله‌جنبان تنش‌های متعدد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بوده است. ابعادی که به عقیده نظریه‌پردازان حوزه علوم انسانی، نه‌تنها از یکدیگر مستقل نیستند، بلکه در مسیر تنش‌ها، بر یکدیگر تأثیری هم‌افزا دارند. بعد دیگر آثار نامطلوب تغییر اقلیم، در بخش تأمین منابع انرژی است، به‌خصوص در کشورهایی که هنوز از زیرساخت‌ها، فناوری‌ها و منابع مالی کافی برای ایجاد تأسیسات انرژی‌های تجدید پذیر برخوردار نبوده و همچنان به منابع سوخت فسیلی و انرژی برق-آبی وابستگی دارند. تحقیقات پژوهشگران متعددی در دانشگاه‌های معتبر دنیا حاکی از تشدید نابرابری‌های اقتصادی در جامعه، تحریک اعتراضات مدنی و رویش و رشد گروه‌های شورشی و ناپایداری‌های سیاسی و اجتماعی ناشی از کاسته شدن منابع، تضعیف بخش کشاورزی و کاهش تولید ناخالص داخلی هستند. شرایطی که به علت کاهش نرخ تولیدات داخلی و در نتیجه کاهش توان پرداخت مالیات توسط افراد و بنگاه‌های اقتصادی و در نتیجه تضعیف منبع عمده درآمد دولت‌ها، در نهایت می‌تواند منجر به کاهش پتانسیل خدمت‌رسانی دولت‌ها و کاهش رفاه اجتماعی شود و از این دریچه نیز، به افزایش نارضایتی‌های اجتماعی و عواقب آن دامن بزند. در این مطالعه مروری، از نظریات محققان متعدد در بیش از 20 مقاله داخلی و خارجی، به‌منظور بررسی آثار پیامدهای تغییر اقلیم بر بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و در پاسخ به این پرسش که کدام بخش‌های اقتصادی و اجتماعی، نخست در مقیاس ملی و سپس در مقیاس جهانی، بیشترین تأثیرپذیری را از این پیامدها داشته، بهره برده شده است. در بخش بحث و نتیجه‌گیری نیز راهکارهای پیشنهادی و اجرایشده در پروژه‌های مختلف جهانی، معرفی و مورد نقد و تحلیل قرار گرفته‌اند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، در بخش‌هایی از جهان نظیر کشورهای آفریقای جنوبی و آسیای شرقی، تغییرات اقلیمی با تهدید جدی امنیت غذایی ساکنان همراه بوده و دو محصول عمده گندم و برنج را با کاهش تولید مواجه نموده است. همچنین، تنازعات اجتماعی و جنگ‌های داخلی بعضی از این کشورها، با خشک‌سالی‌ها و کاهش محصولات کشاورزی ناشی از افزایش قابل توجه دما، بی‌ارتباط نبوده است.

**کلیدواژه‌ها:** افزایش دما، امنیت غذایی، نارضایتی اجتماعی، فشار اقتصادی، کشاورزی